

Ο Διοικητής του Τάγματος των Αρχόντων, Αντώνιος Λυμπεράκης, για την έκτη επέτειο της μετατροπής της Αγίας Σοφίας σε τζαμί

/ [Αγία Σοφία](#)

- **Γράφει ο Δρ. Αντώνιος Ι. Λυμπεράκης,
Άρχων Μέγας Ακτουάριος - Εθνικός Διοικητής, Άρχοντες του
Οικουμενικού Πατριαρχείου**

Στις 24 Ιουλίου 2026, η Διεύθυνση Επικοινωνίας της Προεδρίας της Δημοκρατίας της Τουρκίας τίμησε την έκτη επέτειο της μετατροπής της Αγίας Σοφίας από μουσείο σε ενεργό τζαμί με ένα δημόσιο πρόγραμμα με τίτλο «Αγία Σοφία: Ένα Μνημείο της Κατάκτησης, η Καρδιά ενός Πολιτισμού που ξεπερνά τους Αιώνες».

Σε δηλώσεις του στο πλαίσιο του προγράμματος, ο επικεφαλής επικοινωνίας της Προεδρίας περιέγραψε την μετατροπή του 2020 ως «μια ισχυρή έκφραση πίστης» στην πράξη προικοδότησης του Σουλτάνου Μεχμέτ Β' και χαρακτήρισε την ιστορία

του κτιρίου αποκλειστικά με πολεμικούς και πολιτισμικούς όρους — ως «ένδειξη της κατάκτησης της Κωνσταντινούπολης» και απόδειξη ότι η Τουρκία αποτελεί μέρος ενός θριαμβευτικού «ισλαμικού πολιτισμού».

Ως Εθνικός Διοικητής των Αρχόντων του Οικουμενικού Πατριαρχείου — της λαϊκής τάξης που θεσπίστηκε από την Αυτού Παναγιότητα τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο για την υπεράσπιση της θρησκευτικής ελευθερίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της θεσμικής ακεραιότητας της Μητέρας Εκκλησίας της Ορθόδοξης Χριστιανοσύνης — εκδίδω την παρούσα δήλωση εκ μέρους των Αρχόντων για να θέσω το ιστορικό και νομικό αρχείο ενώπιον του αμερικανικού και διεθνούς κοινού και να ανανεώσω το αίτημά μας προς τις κυβερνήσεις και τους θεσμούς που είναι υπεύθυνοι για την προστασία των θρησκευτικών μειονοτήτων να λάβουν υπόψη τους αυτό το επετειακό πρόγραμμα.

Το Ιστορικό Αρχείο

Η Αγία Σοφία καθαγιασθηκε το έτος 537, επί αυτοκράτορα Ιουστινιανού Α΄, ως καθεδρικός ναός της Κωνσταντινούπολης και έδρα του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Για 916 χρόνια - σχεδόν μια χιλιετία - στεκόταν ως η κύρια εκκλησία της Ανατολικής Χριστιανοσύνης πριν η κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης το 1453 φέρει τη μετατροπή της σε τζαμί υπό τον σουλτάνο Μωάμεθ Β΄. Επομένως, η χριστιανική ταυτότητα του κτιρίου προηγείται της οθωμανικής κατά σχεδόν χίλια χρόνια. Ο χαρακτηρισμός της Αγίας Σοφίας από την Προεδρία ως εγγενώς ανήκουσας στον «ισλαμικό πολιτισμό», χωρίς να αναγνωρίζει τους εννέα αιώνες που προηγήθηκαν, δεν είναι απλώς ατελής - είναι μια σκόπιμη διαγραφή του ιστορικού αρχείου.

Το 1934, το Υπουργικό Συμβούλιο της Τουρκικής Δημοκρατίας, υπό τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ, εκκοσμίκευσε την Αγία Σοφία και την άνοιξε ως μουσείο, διατηρώντας την στη συνέχεια ως κοινό μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς και όχι ως αποκλειστική κατοχή οποιασδήποτε μεμονωμένης πίστης. Η UNESCO ενέγραψε τον χώρο στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς το 1985 με το ίδιο πνεύμα κοινής, ουδέτερης φύλαξης. Το διάταγμα του 2020 που ανέτρεψε αυτό το 86ετές καθεστώς, το οποίο εκδόθηκε μονομερώς από το Τουρκικό Συμβούλιο της Επικρατείας και τον Πρόεδρο, αντιμετωπίστηκε τότε με επίσημες εκφράσεις ανησυχίας από την UNESCO, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και κυβερνήσεις σε ολόκληρο τον Ορθόδοξο Χριστιανικό κόσμο, ακριβώς επειδή αντικατέστησε το ιδιωτικό θρησκευτικό ίδρυμα ενός μονάρχη του δέκατου πέμπτου αιώνα με τις υποχρεώσεις ενός σύγχρονου κράτους ως φύλακα ενός Μνημείου Παγκόσμιας Κληρονομιάς που φυλάσσεται ως εμπιστοσύνη για την ανθρωπότητα.

Είναι το ίδιο ιδρυτικό μέσο – το βακούφι, ή η πράξη προικοδότησης, του Σουλτάνου Μεχμέτ Β΄ – που η Διεύθυνση Επικοινωνιών επικαλείται τώρα σαν να ήταν αυτονόητα ανώτερο από τις παρεμβατικές αποφάσεις της ίδιας της Τουρκικής Δημοκρατίας, από τη Σύμβαση Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO του 1972 (στην οποία η Τουρκία είναι συμβαλλόμενο μέρος) και από τη σύγχρονη διεθνή συναίνεση ότι οι κοινόχρηστοι χώροι θρησκευτικής και πολιτιστικής κληρονομιάς δεν πρέπει να ανατίθενται μονομερώς σε μία μόνο ομολογία. Μια πράξη δωρεάς της εποχής της κατάκτησης δεν μπορεί να θεωρηθεί ως έλεγχος του νόμου σε μια δημοκρατική δημοκρατία του εικοστού πρώτου αιώνα χωρίς να εγκαταλειφθεί η βασική προϋπόθεση ότι το σύνταγμα και οι διεθνείς δεσμεύσεις ενός κράτους διέπουν τις πράξεις του – όχι η προσωπική διαθήκη ενός μονάρχη που έχει αποβιώσει έξι αιώνες.

Αυτό δεν είναι μεμονωμένο περιστατικό

Το πρόγραμμα της επετείου είναι σύμφωνο με ένα ευρύτερο μοτίβο που ανεξάρτητοι παρατηρητές έχουν πλέον τεκμηριώσει λεπτομερώς. Η Ετήσια Έκθεση του 2026 της Επιτροπής των ΗΠΑ για τη Διεθνή Θρησκευτική Ελευθερία κατέταξε την Τουρκία στον προτεινόμενο Ειδικό Κατάλογο Παρακολούθησης, διαπιστώνοντας ότι η Τουρκία συνεχίζει να εμπλέκεται σε αυτό που η ίδια η Επιτροπή έχει χαρακτηρίσει ως συστηματικούς και συνεχείς περιορισμούς στην θρησκευτική ελευθερία. Τα ευρήματα της USCIRF για το 2026 σημειώνουν συγκεκριμένα ότι η Τουρκία επιβάλλει διαρθρωτικούς περιορισμούς στην εκπαίδευση των κληρικών, παρεμβαίνει στην εσωτερική διακυβέρνηση των θρησκευτικών ιδρυμάτων και διατηρεί εμπόδια στα δικαιώματα ιδιοκτησίας – και

ότι αυτές οι πολιτικές έχουν επηρεάσει ιδιαίτερα το Οικουμενικό Πατριαρχείο και άλλες ιστορικές χριστιανικές κοινότητες, συμβάλλοντας σε αυτό που η Επιτροπή αποκαλεί σταδιακή διάβρωση του θρησκευτικού πλουραλισμού.

Ο κυριότερος μεταξύ αυτών των διαρθρωτικών περιορισμών είναι το συνεχιζόμενο κλείσιμο της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, η οποία έχει κλείσει από την τουρκική κυβέρνηση από το 1971 βάσει νόμου που εθνικοποιεί την ιδιωτική τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για πενήντα πέντε χρόνια, το Οικουμενικό Πατριαρχείο – πνευματικός ηγέτης περίπου 300 εκατομμυρίων Ορθόδοξων Χριστιανών παγκοσμίως – δεν είχε τη δυνατότητα να εκπαιδεύσει τον δικό του κλήρο σε τουρκικό έδαφος. Η έκθεση του USCIRF για το 2026 σημειώνει ότι ο διάλογος για την επαναλειτουργία της Χάλκης συνεχίστηκε το 2025, αλλά ο διάλογος δεν είναι το ίδιο με την επίλυση, και ο εορτασμός της έκτης επετείου της μετατροπής της Αγίας Σοφίας – που πραγματοποιήθηκε την ίδια χρονιά με αυτόν τον διάλογο – στέλνει το δικό του μήνυμα σχετικά με τις προτεραιότητες της κυβέρνησης.

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο αντιμετωπίζει εδώ και δεκαετίες πρόσθετους περιορισμούς, τους οποίους έχουν καταγράψει οι ετήσιες Εκθέσεις του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ για τη Διεθνή Θρησκευτική Ελευθερία: μη αναγνώριση του οικουμενικού τίτλου του Πατριαρχείου στην τουρκική νομοθεσία· περιορισμοί στις απαιτήσεις εκλογής και ιθαγένειας του Πατριάρχη και της Ιεράς Συνόδου· και ανεπίλυτες διαφορές σχετικά με κατασχεμένες εκκλησιαστικές περιουσίες. Αυτά δεν είναι ιστορικά παράπονα που έχουν παγώσει στον εικοστό αιώνα — είναι ζωντανά, σύγχρονα χαρακτηριστικά του πώς ένας σύμμαχος του NATO και υποψήφιος για ένταξη στην ΕΕ αντιμετωπίζει τον παλαιότερο συνεχώς λειτουργικό χριστιανικό θεσμό εντός των συνόρων του.

Η θέση μας

Οι Άρχοντες δεν αμφισβητούν την κυριαρχία της Τουρκίας επί της επικράτειάς της, ούτε ζητάμε από καμία κυβέρνηση να επανεξετάσει τα διευθετημένα ζητήματα πολιτικής διοίκησης. Η ανησυχία μας είναι πιο περιορισμένη και, πιστεύουμε, αδιαμφισβήτητη μεταξύ των εθνών που εκτιμούν τον θρησκευτικό πλουραλισμό: ένα Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO απαράμιλλης σημασίας για δεκατρείς αιώνες χριστιανικής ιστορίας δεν θα πρέπει να αναδιατυπώνεται επανειλημμένα και δημόσια, σε κρατικά χρηματοδοτούμενα προγράμματα, ως μνημείο θρησκευτικής κατάκτησης χωρίς χώρο στην αφήγηση για την θρησκευτική κοινότητα που το έχτισε και λάτρευε εκεί για εννιακόσια χρόνια πριν από το 1453. Η γλώσσα που περιγράφει την αναστροφή ως εκπλήρωση ενός εθνικού «δικαιώματος» ισότιμα με τη σημαία και τα σύνορα της Δημοκρατίας

αντιμετωπίζει μια πράξη θρησκευτικής στέρησης ως αδιάσπαστο χαρακτηριστικό της ίδιας της τουρκικής κυριαρχίας – ένα πλαίσιο που αφήνει λίγο χώρο για τη συνύπαρξη που η USCIRF και το Υπουργείο Εξωτερικών προτρέπουν εδώ και καιρό την Τουρκία να εφαρμόσει απέναντι στη χριστιανική της μειονότητα.

Ζητάμε από το Υπουργείο Εξωτερικών, τα μέλη του Κογκρέσου που συμμετέχουν σε σχετικές επιτροπές και την USCIRF να λάβουν υπόψη αυτό το επετειακό πρόγραμμα καθώς προετοιμάζει μελλοντικές εκθέσεις και διπλωματικές επαφές με την Άγκυρα, και να πιέσουν — μέσω των συνήθων καναλιών της διμερούς διπλωματίας — για την επαναλειτουργία της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, για τη νομική αναγνώριση του τίτλου του Οικουμενικού Πατριαρχείου και του δικαιώματός του να εκλέγει Πατριάρχες και μέλη της Συνόδου χωρίς περιορισμό εθνικότητας, και για την επίλυση εκκρεμών περιουσιακών διεκδικήσεων. Ζητάμε από την κοινότητά μας, και από όλους τους ανθρώπους καλής θέλησης, να κατανοήσουν ολόκληρη την εννιάχρονη χριστενική ιστορία της Αγίας Σοφίας ως άρρηκτα συνδεδεμένη με την επακόλουθη οθωμανική και τουρκική ιστορία της — όχι σβησμένη από αυτήν.

Οι Άρχοντες κάνουν αυτή τη δήλωση με το πνεύμα που ανέκαθεν καθοδηγούσε την τάξη μας: την υπεράσπιση της θρησκευτικής ελευθερίας και της θεσμικής ακεραιότητας του Οικουμενικού Πατριαρχείου μέσω νόμιμης, διπλωματικής και ιστορικά ακριβούς υπεράσπισης — ποτέ μέσω ρητορικής που θα μπορούσε να θέσει σε μεγαλύτερο κίνδυνο τον Παναγιώτατο Πατριάρχη Βαρθολομαίο ή τη χριστιανική κοινότητα της Κωνσταντινούπολης. Ακριβώς επειδή λαμβάνουμε σοβαρά υπόψη αυτό το ρίσκο, έχουμε περιορίσει αυτή τη δήλωση στα τεκμηριωμένα αρχεία και στις οδούς προσφυγής που προσφέρουν οι νόμιμες δημοκρατίες: ιστορικό γεγονός, διεθνές δίκαιο κληρονομιάς και τη διαρκή προσοχή των θεσμών θρησκευτικής ελευθερίας του ελεύθερου κόσμου.